
SUSHCHENKO N.A. INFLUENCE OF PERSONAL-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE PERSON ON ILLEGAL BEHAVIOR OF YOUTH

The analysis of a role in such personal-psychological features, as neurotizm, extra-introversion and psychotizm and aggression in display of illegal behavior of young people, as condemned on by miscellaneous clauses of the Criminal code of Ukraine, and right obedient is executed.

V.V. ЧЕПЕНКО

Харьковський ін-т Межрегіональної академії управління персоналом

УДК 159.92:351.74.57

ВПЛИВ ОПЕРАТИВНОЇ ОБСТАНОВКИ НА РІВЕНЬ СУЇЦИДУ СЕРЕД ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ¹

Розглядається феномен суїциду в ОВС України та поліції провідних країн світу. Особлива увага приділена впливу рівня злочинності на суїцид.

Професійна діяльність співробітників органів внутрішніх справ (ОВС) України по забезпеченню правопорядку і законності в країні характеризується високим рівнем напруженості і стресогенності, обумовлених постійним зіткненням з небезпекою Виконання службових задач в екстремальних умовах у значній кількості співробітників викликає розвиток станів психічної дезадаптації, несприятливі зміни особистості, що надалі збільшують ризик здійснення надзвичайних подій (самогубств).

На початку 90-х років в органах внутрішніх справ України, як і в більшості незалежних держав, що утворилися на австралійському просторі, відбулося зростання рівня суїцидів, причому він був більш значним, чим серед населення. Результати роботи з профілактики суїцидів не можна вважати задовільними, тому що продовжуються невідправлені втрати зрілих, професійно підготовлених співробітників, більшість яких позитивно характеризуються по службі. Кожен випадок самогубства співробітника впливає на морально-психологічний стан особового складу підрозділу, підриває престиж правоохоронних органів. Це визначає пріоритетність заходів для профілактики самогубств серед співробітників ОВС.

Суїцид в органах внутрішніх справ був об'єктом вивчення вітчизняних авторів (С.І. Яковенко, О.В. Тимченко), М.І. Мар'їна (Росія); у поліції країн Європи (А. Schmidtke), США (J.M. Violanti, Н. Stock), Канади (L. Andrews). Однак у своїх дослідженнях вони основний акцент робили на вивченні соціально-психологічних детермінант суїциду.

Тому метою статті є розгляд питання про вплив оперативної обстановки і професійної діяльності на суїцидальну поведінку особового складу органів внутрішніх справ.

Суїцидальна поведінка співробітників правоохоронних органів характеризується високим рівнем завершених самогубств, має виражену градацію по вікових групах і стажу служби. Вона тісно зв'язана з екстремальними умовами виконання співробітниками оперативно-службових задач, тривалістю перебування особового складу в умовах надзвичайних обставин, а також індивідуально-психологічними особливостями особистості. Тому, у більшості розвинутих країн світу у результаті суїциду гине більше співробітників правоохоронних органів, ніж під час виконання службових обов'язків. Наприклад, з 1980 року число самогубств у департаментах поліції більшості штатів США зросло в 2-3 рази. Тільки в 2004 році зареєстровано 450 самогубств серед співробітників федеральної поліції, а в 2005 році - 447. По офіційним даним Департаменту поліції Нью-Йорка (NYPD) з 1994 року під час виконання службових обов'язків загинуло 137 співробітників поліції, а в результаті суїциду - 300 поліцейських [1].

У Федеральному бюро розслідувань США за період 1993-1998 років у результаті суїциду загинуло співробітників у 9 разів більше (26,1 на 100 тис.), ніж під час виконання службових обов'язків (2,9) [2].

Фахівці Поліцейської асоціації по запобіганню самогубств США (Police Suicide Prevention Association, PSPA) вважають, що співробітники поліції більше схильні до самогубства в силу того, що їхня професія відноситься до екстремального виду діяльності та пов'язана з інтенсивним впливом патогенних стресорів і наявністю у працівників вогнепальної зброї.

Jules Loh (1994) указує, що співробітники поліції часто зазнають моральні страждання від виду спотворених трупів, крові і криків поранених, постійної емоційної напруги, застосування спеціальних засобів і табельної зброї [3]. Дослідження Департаменту поліції Лос-Анджелеса (LAPD) показали, що з 437 поліцейських, що за період

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. психол. наук Логачов М.Г. (ХНУВС).

1987-1997 рр. брали участь у перестрілках, 46 (10,5%), покінчили життя самогубством.

Професійна діяльність поліції Канади нерозривно зв'язана з проблемою суїциду. За даними Charbonneau (1995) тільки в Управлінні поліції провінції Квебек за період з 1986 року по 1992 рік покінчили життя самогубством 19 поліцейських, а під час виконання службових обов'язків загинуло лише 12 співробітників поліції. У Франції професія поліцейського відноситься до категорії екстремального виду діяльності. Це обумовлено багатьма факторами. Наприклад, по рівнях смертності і травматизму поліцейські займають п'яте місце серед 50 основних професій [4]. Згідно даним МВС Франції, в результаті суїциду гине більше співробітників поліції, ніж під час виконання службових обов'язків. Керівники Федерації профспілки поліції (Federation Autonome des Syndicats de Police) вважають, що основними причинами суїциду в поліції є умови праці і знецінювання професії поліцейського.

Нами був проведений аналіз впливу оперативної обстановки на рівень суїциду серед співробітників поліції Франції. Результати свідчать, що існує незначна кореляційна залежність ($r=0,1501$) між рівнем суїциду серед особового складу та рівнем злочинності в країні.

Оперативно-службова діяльність співробітників органів внутрішніх справ Російської Федерації здійснюється в умовах наростаючої криміналізації суспільства. Відзначено ріст злочинів, особливо тяжких. Під час виконання службових обов'язків щорічно гине понад 200 співробіт-

ників ОВС. Патогенні стрес-фактори оперативно-службової діяльності збільшують ризик здійснення надзвичайних вчинків - самогубств.

Для визначення кореляційної залежності між рівнем злочинності і суїцидом серед особового складу ОВС Росії нами був проведений математичний розрахунок, результати якого свідчать, що кореляція між рівнем злочинності і суїцидом в ОВС Росії склала $r=0,4619$. Таким чином, можна констатувати, що існує середня залежність між рівнем суїциду співробітників ОВС і рівнем злочинності. Цей висновок підтверджується статистичними даними. Тільки 20 % самогубств було вчинено співробітниками ОВС під час несення служби або в службовому приміщенні. При конфліктах, пов'язаних зі службовою діяльністю, для вчинення самогубства характерне використання вогнепальної зброї (32 %), у тому числі табельного - 22 %.

За даними ВОЗ Україна входить до групи країн з високим рівнем суїциду. Рівень самогубств на 100 тисяч населення зріс з 19,0 у 1996 р. до 29,9 у 1999 р. Зростання випадків суїциду не обминуло систему ОВС. З 1990 р. почали визначатися тенденції до зростання кількості самогубств серед особового складу ОВС. При цьому абсолютна кількість самогубств серед співробітників ОВС у 1994 р. перевищила рівень 1984 р. у 3,9 рази, а рівень самогубств (з урахуванням штатної чисельності) - у 2 рази.

Аналітична обробка статистичних даних про динаміку злочинності в Україні і кількості випадків суїциду в ОВС дозволили відобразити дані тенденції графічно (рис.).

Рисунок - Динаміка злочинності в Україні і суїциду в ОВС

З діаграми рисунку видно, що існує пряма залежність ($r=0,7615$) між рівнем злочинності в Україні і рівнем суїциду серед особового складу органів внутрішніх справ.

Недолік статистичних даних про динаміку злочинності в окремих регіонах ПАР не дозволяє провести кореляційний аналіз про вплив криміногенної обстановки на рівень суїциду серед співробітників поліції. Однак, виходячи з наявної інформації, можна зробити визначені висновки, що високий рівень суїциду серед особового складу є серйозною проблемою для поліції ПАР. У середині 90-х років рівень самогубств серед співробітників SAPS був в одинадцять разів вище, ніж серед населення країни - 19,0 [5].

Велике число самогубств у поліції провінцій Гаутенг, Квазулу-Наталь і Східний Кейп корелює зі

значною чисельністю особового складу поліції і високим рівнем злочинності. Співробітники поліції в цих регіонах зазнають більше стресів, що зв'язані з їх правоохоронною діяльністю.

Сучасні методи математичного аналізу дозволяють прогнозувати динаміку злочинності на Україні на тривалий час та відповідні зміни у оперативній обстановці. Кореляційна залежність між криміногенною обстановкою та суїцидом серед особового складу ОВС дозволяє вносити відповідні корективи у перспективний план заходів із профілактики та попередження самогубств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jamieson Wendell. Another Cop Suicide, NYPD Grapples with Epidemic. New York Newsday. -1994. -

November 16. -Pg.A29.

2. FBI Uniform Crime Report. -2004.

3. Loh Jules. The Man with a Gun is a Cop; The Gun is in His Mouth // The Oregonian. -1994. -January 30. Pg.A24.

4. Magazine des Officiers de Police «Nouvelle Po-

lice». -2007. -№ 291.

5. National Assembly Parliamentary question № 522, March 2000.

Надійшла до редакції 21.03.2007

ЧЕПЕНКО В.В. ВЛИЯНИЕ ОПЕРАТИВНОЙ ОБСТАНОВКИ НА УРОВЕНЬ СУИЦИДА СРЕДИ ЛИЧНОГО СОСТАВА ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ

Рассматривается феномен суицида в ОВД Украины и полиции развитых стран мира. Особое внимание уделено влиянию криминогенной обстановки на суицид среди личного состава.

CHERENKO V.V. INFLUENCE OF OPERATIVE CONDITIONS ON A LEVEL OF A SUICIDE AMONG STAFF OF LAW ENFORCEMENT BODIES

In clause the phenomenon of a suicide in police of Ukraine and the developed countries of the world is considered. The special attention is given to influence of criminality on a suicide among staff.

А.А. ШИЛИНА

Харківський національний університет внутрішніх справ

УДК 159.952.13+314.424.2

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З РІЗНИМ ТИПОМ СТАВЛЕННЯ ДО САМОГУБСТВА¹

Аналізуються й узагальнюються чинники суїцидального ризику й антиризиків, висловлюється думка про необхідність у більш глибокому вивченні, формуванні та розвитку антисуїцидальних чинників. Наводяться результати дослідження рівня суб'єктивного контролю працівників органів внутрішніх справ залежно від типу ставлення до самогубства.

У теперішній час Україна відноситься до країн з високим рівнем суїцидальної активності. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВОЗ) у 2000 році в усьому світі приблизно мільйону людей загинуло у результаті самогубства [1], у 10-20 разів більше людей намагалися покінчити з собою. Рівень самогубств найчастіше визначають кількістю завершених самогубств на 100 тис. населення. Рівень самогубств більше 20 випадків на 100 тис. чоловік вважається критичним, тоді як в Україні (згідно даним ВОЗ [WHO, 2002]) відмічається показник в 33,8 випадків на 100 тис. [1]. Кількість самогубств порівняно серед різних груп населення. Найбільш високий рівень самогубств визначається у лікарів, особливо жінок-психіатрів, анестезіологів, стоматологів, а також психологів, вчителів і адвокатів [2]. До професій з підвищеним рівнем суїцидального ризику відноситься також професія працівника органів внутрішніх справ. Це обумовлено такими причинами, як висока стресогенність професії, доступ вогнепальної зброї в багатьох підрозділах ОВС, ве-

ликі психічні й фізичні навантаження, невелика оплата праці та ін. Високий рівень суїцидальної активності серед працівників органів внутрішніх справ обумовлює необхідність у пошуку та розробці ефективних методів прогнозування, превенції й психологічної профілактики суїцидальної поведінки. Самогубства, які чинять працівники органів внутрішніх справ, мають не тільки моральні та економічні наслідки, але й великий громадський резонанс. У зв'язку з цим проблема профілактики та превенції суїцидальної поведінки серед працівників органів внутрішніх справ на даний час залишається актуальною.

Велика кількість досліджень в межах проблеми девіантної поведінки взагалі, та суїцидів зокрема, була присвячена проблемі виявлення факторів, які пов'язані з високою ймовірністю здійснення самогубства, - факторів суїцидального ризику. Знання цих факторів має велике значення для первинної та вторинної профілактики самогубства, бо дозволяє своєчасно виявляти осіб, які відносяться до групи ризику й проводити з ними профілактичні заходи. Широкое розповсюдження отримала класифікація, відповідно до якої виділяють біологічні, психолого-психіатричні й соціально-середовищні фактори суїцида-

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. психол. наук Жданова І.В. (ХНУВС).